

Nastja Stropnik Naveršnik | Osnovna šola Mokronog

Obravnava književnih besedil pri pouku slovenščine v 6. in 7. razredu z de Bonovim orodjem CoRT

Discussion of Literary Texts in Slovenian Language Lessons in 6th and 7th Grade Using de Bono's CoRT Method

Izvleček

V prispevku predstavljam primer obravnave Magajnovega književnega besedila *Ananas* v 6. razredu in Levstikovega Martina Krpana v 7. razredu z orodjem CoRT. Pri obravnavi obeh književnih besedil sem poleg klasičnih učnih metod pouk popestrila z orodjem CoRT, in sicer z orodji PNZ (pozitivno, negativno, zanimivo), SDL (stališča drugih ljudi), PPP (prve pomembne prioritete) in AMI (alternative, možnosti, izbire), vsa orodja so iz prvega sklopa, ki razvija širino. Z orodjem CoRT sem pri učencih spodbudila osredotočeno, ustvarjalno mišljenje, timsko delo, toleranco do različnih mnenj, pogled na problem z različnih vidikov.

Abstract

The article presents an example of discussing the literary text *Ananas* by Bogomir Magajna in the 6th grade and *Martin Krpan* by Fran Levstik in the 7th grade using the CoRT method. In addition to using conventional teaching methods when discussing both literary texts, I made the lesson more interesting by using the CoRT method, namely the following tools: PMI (Plus, Minus, Interest), OPV (Other People's Views), FIP (First Important Priorities) and APC (Alternatives, Possibilities, Choices); all of these tools belong to Unit 1 that broadens thinking. Using the CoRT method, I encouraged focused and creative thinking in the pupils, team work, tolerance of diverse opinions, and viewing a problem from different angles.

Ključne besede:

pouk, književno besedilo, CoRT, ustvarjalnost, skupinsko delo

Keywords:

lessons, literary text, CoRT, creativity, group work

beseda
zaimsek
vrste besedil
glagol
poved
intonacija
met

1 Uvod

En od splošnih ciljev šolskega predmeta slovenščina je razvijanje ustvarjalnosti. Pouk književnosti ponuja številne priložnosti, da pri učencih spodbudimo ustvarjalno razmišljanje. Pri tem nam lahko pomaga orodje CoRT (gre za kratico angleškega izraza *Cognitive Research Trust*), ki ga je razvil malteški zdravnik, psiholog in mislec 20. stoletja Edward de Bono. Z orodjem, ki je namenjeno neposrednemu poučevanju razmišljanja kot osnovni spretnosti v šoli, spodbujamo radovednost, pogum za razmišljanje, ustvarjalnost, divergentno, fleksibilno in fluentno razmišljanje, krepimo učenčevo vztrajnost, opogumljamo učence, da generirajo nove in nenavadne ideje ob sprejemanju in toleriranju napak. Učenci postajajo odprti za poglede in stališča drugih ljudi (de Bono, 2014).

V šolskem sistemu, ki prisega na tradicionalni način poučevanja, je učenec v vlogi tistega, ki sprejema, učitelj pa v vlogi tistega, ki posreduje znanje. Takšno poučevanje je zavirajoče, ne spodbuja učenčeve ustvarjalnosti, temveč spodbuja reprodukcijo znanja, ki jim ga (večinoma) frontalno posredujejo učitelji (Rutar Ilc, 2004). Naloga učitelja ni postreči z gotovim znanjem, pač pa spodbuditi učence, da sami pridejo do znanja z lastnim odkrivanjem. Pri učencih sem želela izvesti radovednost, zanimanje in aktivno vlogo pri pridobivanju in usvajanju znanja, posledično pa razvijati kompetenco ustvarjalnost. V pouku književnosti sem videla ogromno priložnost za vse to, zato sem začela v načrtovanje svojih ur vnašati orodja CoRT.

2 Predstavitev orodja CoRT

2.1 Kaj je CoRT?

CoRT temelji na konceptu lateralnega mišljenja. Tehnike razmišljanja so bile aplicirane v izobraževanje – od osnovnošolskega pa vse do univerzitetnega. Primerne so za otroke od šestega leta starosti do odraslosti in za ljudi različnih sposobnosti. Gre za metodo eksplicitnega učenja razmišljanja, ki je strukturirana kot kurikulum. Obsega šest sklopov po deset lekcij. Vsako orodje ima svoje ime in iz imena izpeljan trimesni akronim (Gnamuš Tancer, 2016). Orodja so preprosta, praktična in uporabna za širok razpon življenjskih situacij. Poučevanje CoRT temelji na preprostosti, praktičnosti, jasnosti, osredotočenosti (de Bono, 1986). V Sloveniji na več šolah poteka interesna dejavnost »šola razmišljanja«, izvajajo pa jo učitelji, ki opravijo izobraževanje CoRT. Ti učitelji lahko svoje znanje vnašajo tudi v pouk predmeta, ki ga poučujejo.

2.2 Cilji orodja CoRT

Cilji, ki jih učitelji z metodami CoRT spodbujajo pri učencih oziroma skušajo doseči, so (Mulej, Tancer, 2014):

- spodbujanje radovednosti, poguma za razmišljanje in vztrajnosti;
- razvijanje usmerjene pozornosti in občutljivosti za probleme;
- spodbujanje divergentnega, fleksibilnega in fluentnega razmišljanja;
- opogumljanje h generiranju novih in nenavadnih idej ob toleriranju napak;
- razvijanje spoznavne in metaspoznavne strategije pri reševanju težav s področja razmišljanja in spodbujanje reševanja ustvarjalnih nalog;
- spodbujanje skupinskega dela;
- spodbujanje odprtosti in tolerance za poglede in stališča drugih ljudi.

Predstavlja bom primer uporabe orodja CoRT, in sicer pri pouku književnosti v 6. in 7. razredu osnovne šole.

3 Primer obravnave književnega besedila Ananas Bogomira Magajne v 6. razred

3.1 Načrtovanje in izvedba učnega sklopa

Za obravnavani učni sklop sem načrtovala 3 šolske ure. Prvo šolsko uro smo književno besedilo prebrali, besedilo sem na glas brala jaz. Učencem sem dala nekaj minut, da strnejo svoje misli. Nato sem jih vprašala, kaj menijo o prebranem. Pogovorili smo se o njihovih opažanjih, mnenjih, čustvih, krivica, ki so jih začutili, revščini, lakoti. Ustno smo se pogovorili o književnem prostoru in času, glavnih osebah, pripovedovalcu. Drugo šolsko uro so učenci delali v skupinah (učilnico so temu primerno pripravili). Vsaka skupina je besedilo obnovila, nato pa odgovarjala na vprašanja iz določenega sklopa (prijateljstvo, družina, kraja, revščina, kazni). Sledilo je poročanje, drugi učenci so lahko dopolnili odgovore ali predstavili svoje videnje. Tretjo šolsko uro so učenci v skupinah z orodjem CoRT poglobljeno razmišljali o prebranem.

3.2 Cilji/nameni učenja

Ob prebranem književnem besedilu sem zastavila naslednje operativne cilje in standarde znanja, ki naj bi jih učenci dosegli (Učni načrt, 2018).

- Učenci berejo/poslušajo svoji starosti primerna književna besedila in govorijo o njih.
- Razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnega besedila.
- Ločujejo glavne in stranske književne osebe in utemeljujejo svoje ugotovitve; zaznavajo, primerjajo ter presojujejo ravnanje, govorjenje in mišljenje oseb.
- Vživljajo se v književno osebo, ki je drugačna od njih, in se od nje kritično distancirajo.
- Razberejo sporočilo besedila.
- Določijo teme, kraj in čas dogajanja.

3.3 Potek učnega sklopa

Obravnava književnega besedila z orodjem CoRT

Oblikovala sem naključne skupine (vsak učenec je izvil list, učenci z enakim geometrijskim likom so tvorili isto skupino). Skupine so se posedle po različnih koticah učilnice in si pripravile pisalo ter se dogovorile, kdo bo zapisovalec in kdo bo kontrolor časa. Za učence 6. razreda je bila to prva ura uporabe orodja CoRT, zato sem jim najprej razložila, kaj bomo delali in kako se bomo lotili naloge. Povedala sem jim, da bodo vse skupine delale enako nalogo, čas bo omejen na 3 minute, peščena ura na učiteljskimi mizi pa bo merila čas. V skupinah so vsi učenci enako pomembni, upoštevajo naj ideje vseh. Pri tvorjenju idej ni pomembno, čigava ideja je, saj delajo kot skupina. Med delom naj ne vrednotijo idej. Čas naj čim bolje izkoristijo za iskanje rešitev. Med delom se naj spodbujajo, ne kritizirajo. Ko se bo čas iztekel, bodo odložili pisalo, sledilo bo poročanje. Učencem nisem povedala, kdo je avtor teh orodij, povedala sem le, da se orodje imenuje PNZ in da bomo najprej bomo iskali pozitivne (P), nato negativne lastnosti (N), na koncu pa zanimivosti (Z).

Prvo uporabljeno orodje je bilo PNZ.

Orodje **PNZ** (pozitivno, negativno, zanimivo) uporabljamo kot obravnavo idej, predlogov in pobud, saj orodje usmerja pozornost na vse tri vidike problemske situacije (de Bono, 1986). Gre za orodje, ki predstavlja enostaven, celovit in raziskovalni pregled. Najprej navedemo vse prednosti, nato vse slabosti, potem pa še stvari, ki niso niti dobre niti slabe, ampak so zanimive, fantazijske, vredne omembe. Zaporedje mora biti vedno v tem vrstnem redu (de Bono, 2014).

Naloga: Kakšen je Mário Morel (karakter, videz, osebne značilnosti)? Katere so njegove pozitivne lastnosti? Ali ima kakšno negativno lastnost? Kaj je na njem nenavadnega, zanimivega? Naredite PNZ.

Učenci so najprej 3 minute razmišljali o prednostih, pozitivnih lastnostih glavnega lika Mária Morela. Sledilo je poročanje skupin. Učence sem opozarjala, naj poslušajo predhodne skupine in dopolnijo le s tistimi rešitvami, ki jih nismo slišali. Nato so učenci v skupinah razmišljali o negativnih, slabih lastnostih lika. Ponovno je sledilo poročanje, tokrat je začela druga skupina, sledile so jim ostale. Nazadnje so učenci v skupinah razmišljali o zanimivih, nenavadnih stvareh, ki so povezane z Máriem. Sledilo je poročanje, tokrat je začela tretja skupina.

Pozitivne lastnosti Mária Morela	Prijazen, skromen, pošten, pravičen, radodaren, skrben do drugih, samostojen, pripravljen deliti med prijatelji, je mož beseda, saj je upošteval pravilo, da si vse delijo, čeprav je bil zelo lačen, ima zelo lepe bele zobe, ima zelo dobre prijatelje in tudi sam je dober prijatelj, je dobrega srca, ananas je sprva hotel deliti z mamo, četudi ga ta tepe, ni zamerljiv.
Negativne lastnosti Mária Morela	Lačen, slabo oblečen, bos, skuštran, ukradel je ananas, krivde ni priznal, le jokal je, dovolil je, da so za njegov zločin kaznovali drugega, ni iskal rešitev za boljše življenje – lahko bi se šolal in rešil revščine, lahko bi šel delat in tako finančno pomagal svoji materi.
Zanimivosti, nenavadnosti Mária Morela	Bil je nezakonski sin; ni vedel, kako se je ananas; veliko časa je preživel sam; ni poznal očeta, a ga tudi ni poiskal, morda njegov oče sploh ni vedel, da se mu je rodil sin; z mamo se ni nikoli pogovarjal o očetu; bil je žrtev nasilja, a mu ni nihče pomagal; prijatelji vedo, da ga mati pretepa, a nič ne ukrenejo glede tega; zamorec mu je podaril ananas in hotel narediti nekaj dobrega, pravzaprav pa ga je zapeljal v skušnjava, nekega dne je zagotovo odšel v Ameriko in tam imel lepše življenje.

Liste, na katere so učenci zapisovali svoje ideje, smo nalepili na tablo. Dobili smo ogromno pozitivnih in negativnih lastnosti ter zanimivosti Mária Morela. Izgnili smo se enoznačni opredelitvi, kakšen je Mário, hkrati pa smo dobili številne izhodiščne teme za pogovor, npr. kaj pomeni nezakonski sin, koliko takšnih otrok je bilo nekoč in koliko jih je danes, kakšno je bilo življenje v 19. stoletju, ali je Peter pravilno ravnal, kako bi ravnali učenci na njegovem mestu, katere lastnosti so njim pomembne pri njihovih prijateljih ...

Drugo uporabljeno orodje je bilo SDL.

Orodje **SDL** (stališča drugih ljudi) je kristalizacija postopka, pri katerem učenci namerno in zavestno iščejo stališča drugih ljudi, na situacijo ne gledajo s svojimi očmi in vrednotijo dejanj, ampak se vživijo v like – gledajo z očmi drugih in jih skušajo razumeti (de Bono, 1986). Gre za orodje, ki usmerja pozornost in širi zaznave. SDL se ukvarja s stališči ljudi, zato je prvi korak ta, da naštejemo vse ljudi, ki jih stvar zadeva. Drugi korak je, da se vživimo v kožo vsakega od teh ljudi in razmišljamo oz. čutimo kot on (de Bono, 2014).

Naloga: Tatvina je imela za književne junake različen pomen. Kakšna stališča, vrednote zagovarja vsak od naštetih – Mário, Peter in prijatelji, branjevka, poveljnik? Naredite SDL.

Vse skupine so dobile oranžen list, na katerem je bila zapisana naloga in razpredelnica. Učenci so imeli 3 minute časa za razmislek o stališčih vsake književne osebe. Sledilo je poročanje. Nato so razmišljali za naslednjega in spet je sledilo poročanje in tako naprej.

Na tablo smo prilepili vse liste, nastala je tabela stališč vseh književnih oseb. Učenci so se pri tej nalogi vživeli v vsakega od akterjev in skušali razumeti, zakaj je ravnal, kot je. Zdaj niso več gledali na dejanja branjevke ali poveljnika kot slaba lika, ampak so ju razumeli. Izognili so se posplošenemu sojenju, da je Mário ubog in reven otrok, branjevka pa slaba oseba, ker je krajo prijavila.

4 Primer obravnave književnega besedila Martin Krpan Frana Levstika v 7. razredu

4.1 Načrtovanje sklopa

Učenci v 7. razredu skladno z učnim načrtom spoznajo literarni pojem pripovedka, spoznajo avtorsko in ljudsko pripovedko ter razliko med njima. Prav tako je po učnem načrtu obvezno celostno branje literarnega dela Frana Levstika *Martin Krpan*. Za učni sklop sem načrtovala 7 ur, in sicer za branje literarnega dela v celoti (z metodo dolgega branja, sprotno razlago neznanih besed in besednih zvez, 3 ure), spoznavanje avtorja in njegovih del (1 ura), usvajanje literarnega pojma (umetna) pripovedka in ponovitev literarnih pojmov (1 ura) in vsebinsko analizo z orodji CoRT (2 uri).

SDL:

Mário Morel	- Ananas je ukradel, saj so si prijatelji zaželeli, da bi se še kdaj posladkali, - kradel je zaradi »izziva« s Petrom, - ni želel izpasti kot »boječka« ali mehkužec, - prijateljem je želel dokazati, da je pogumen, - ko so jih dobili, se je zavedal krivde, a ga je bilo strah posledic, - je žalosten in razočaran, da so jih policisti ujeli.
Peter in prijatelji	- Žal mu je, da je izzival Mária, - čuti krivdo za tatvino, zato prevzame krivdo nase, - je zelo dober prijatelj z Máriem, ne želi, da je Mário tepen, zato prevzame krivdo nase, - želi rešiti Mária pred fizičnim nasiljem policistov, - kraja je bila zanje igra, branjevki niso želeli ničesar slabega.
Branjevka	- Težko prigara ananase, z vsakim zelo malo zasluži, - morda ima bolnega moža, ki ne dela in skrbi zanj, - morda s prodajo ananasov preživlja celo družino, - je poštena in želi poštenost tudi od drugih, - ni poznala zgodbe Mária in otrok, ni vedela, da bodo tepeni, - krajo je prijavila, ker je mislila, da bo morda dobila sadež nazaj, - krajo je prijavila, ker so se kraje že večkrat zgodile.
Poveljnik	- Ima zelo strogega šefa, boji se, da bi šef kaznoval njega, če on ne bi kaznoval otrok, - strah ga je, da bi se kraje ponavljale, - želi ohraniti spoštovanje med ljudmi in red na ulici, - samo opravlja svojo službo, da preživlja družino, - je bil tudi sam kdaj žrtev nasilja in ima takšen vzorec vzgoje, - je dobil že več pritožb o krajah sadežev na tržnici.

4.2 Cilji/nameni učenja

V obravnavi učnega sklopa sem predvidela naslednje operativne cilje in standarde znanja. Cilji so (Učni načrt, 2018):

- Učenci berejo svoji starosti primerna književna besedila in govorijo o njih.
- Razvijajo recepcijsko zmožnost – doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnih besedil.
- Ločujejo glavne in stranske književne osebe in utemeljujejo svoje ugotovitve; zaznavajo, primerjajo ter presojujejo ravnanje, govorjenje in mišljenje oseb.
- Vživljajo se v književno osebo, ki je drugačna od njih, in se od nje kritično distancirajo.
- Ugotavljajo dogajalni čas in dogajalni prostor.
- Opazujejo vzročno-posledična in časovna razmerja med dogodki v besedilu (zgodba/fabula).
- Obnavljajo dogajanje.
- Iščejo osrednjo idejo (sporočilo) in temo književnega besedila.
- Vedo, kdo je avtor književnega besedila in ga ločijo od pripovedovalca.
- Poznajo in uporabljajo strokovni izraz pripovedka ter ga znajo opisati.
- Pregledno poznajo književnika Frana Levstika (življenje in delo).

4.3 Potek učnega sklopa

Z metodo dolgega branja smo prebrali celotno besedilo Frana Levstika z naslovom *Martin Krpan*, v slovarju poiskali neznane besede, razložili stalne besedne zveze. Po prebranem delu in čustveno-spoznavnem premoru so učenci predstavili svoja občutja, refleksije, misli.

Obravnava književnega besedila z orodjem CoRT

V nadaljevanju smo oblikovali skupine, in sicer 5 skupin po 4 učence. Učenci so v takšni skupini delali dve šolski uri. Razdelitev učencev v skupine je bila naključna. Tokrat sem izbrala metodo štetja do 5. Način razvrščanja otrok v skupine je zelo pomemben. Zaželeno je, da je skupina heterogena glede na spol, sposobnosti in interese posameznika, saj bo to spodbudilo raznolike poglede, posledično pa večje število raznolikih odgovorov.

Predpogoja za dobro skupinsko delo sta občutek varnosti (učenci se v razredu dobro počutijo in si upajo izraziti svoje mnenje, ni jih strah zasmehovanja sošolcev) in enakopravnost oz. pravična razdelitev dela v skupinah (vsi člani skupine se trudijo po svojih najboljših močeh, da bi čim več prispevali k skupnemu cilju).

Skupine so se posedle po različnih kotičkih učilnice in si mize pripravile tako, da so sedeli v krogu. Vsaka skupina je pripravila pisalo in se dogovorila, kdo bo zapisovalec in kdo bo kontrolor časa.

Podala sem navodila in razložila, kako bo potekalo delo:

Vsaka skupina bo dobila list z vprašanjem. Skupine na moj znak odkrijete list in istočasno začnete z reševanjem (preberete vprašanje in odgovorite). Čas reševanja je omejen na 3 minute. Ko bo čas minil, morate odložiti pisalo. Sledilo bo poročanje. Prva skupina bo prebrala vse odgovore, vsaka naslednja pa le odgovore, ki jih še nismo slišali. Tako se bomo izognili ponavljanju odgovorov in prihranili čas, naloga skupine pa je, da dosledno sledi, kateri odgovori so že bili podani in kateri še ne.

Prvo uporabljeno orodje je bilo PNZ.

Naloga: Kakšen je Martin Krpan (karakter, videz, osebne značilnosti)? Katere so njegove pozitivne lastnosti? Ali ima tudi kakšne negativne lastnosti? Kaj je na njem nenavadnega? Naredite PNZ.

Vse skupine so dobile rumen list, na katerem je bila zapisana naloga: Naštej čim več pozitivnih lastnosti Martina Krpana. Čas za reševanje naloge je bil omejen na 3 minute. Učenci so razmišljali le o pozitivnih lastnostih Martina Krpana. Sledilo je poročanje. Nato so skupine dobile zelen list, na katerega so zapisovale negativne lastnosti lika. Sledilo je poročanje, tokrat je začela druga skupina. Vsaka naslednja je dopolnjevala odgovore s tistimi rešitvami, ki jih še nismo slišali. Nato so skupine dobile moder list, na katerega so zapisale vse, kar je nenavadno oziroma zanimivo pri Martinu Krpanu. Ponovno je sledilo poročanje, tokrat je začela tretja skupina.

Pozitivne lastnosti Martina Krpana	Pogumen, spreten, vesel, smešen, pravičen, pameten, deloven, skrben, odločen, močan, velik, neustrašen, prijazen do ljudi, znal se je postaviti zase, samostojen, priden, zadovoljen, skromen, velik domoljub, zviti, prebrisan.
Negativne lastnosti Martina Krpana	Hitro se razjezi, izbirčen, samovšečen, požrešen, bojevit, jezen, nevljuden, redkobeseden, mrk, nesramen, grob, tihoapeč, lažnivec, ubijalec, zelo zahteven, nesramen, goljufivec, predrzen, grdo se izraža.
Zanimivosti o Martinu Krpanu	Požrešen, veliko je spil, a nikoli ni bil pijan, bil je suh, a izredno močan, bil je siromak, a nikoli ni prosil za finančno pomoč, dvignil je kobilo, imel je nadnaravno moč, ni hotel poročiti cesarjeve hčere, ki so mu jo ponudili v zakon, premagal je petnajst ljudi, ni pogrešal žene, pojedel je ogromno količino hrane, močnejše je od ljudi, ki so večji od njega.

Ugotovili smo, da smo pri Martinu Krpanu prepoznali ogromno pozitivnih in negativnih lastnosti, prav tako pa so bili učenci osredotočeni tudi na zanimivosti, ki bi jih morda pri splošnem vprašanju »Kakšen je Martin Krpan?« prezrli. Na tablo smo enega pod drugim nalepili vse rumene liste, zelene in modre ter si ogledali, katere lastnosti vse smo prepoznali v Krpanu.

Drugo uporabljeno orodje je bilo PPP.

Orodje PPP (prve pomembne prioritete) pomeni kristalizacijo postopka izbire najbolj pomembnih idej, dejavnikov, ciljev, posledic. Učenci iz idej, ki so se jih domislili (ko skušajo dobiti čim širši pogled na situacijo), prepoznajo tri najbolj pomembne (de Bono, 2014).

Naloga: Naštej 3 najpomembnejše lastnosti Martina Krpana. Naredite PPP.

Učenci so v skupinah razmišljali o treh najbolj pomembnih Krpanovih lastnostih. S pomočjo vseh že naštetih lastnosti, ki smo jih zbrali na tabli, je vsaka skupina izbrala tri najpomembnejše in jih zapisala na papir. Spet so bili časovno omejeni na 3 minute. Ko se je peščena ura iztekla, so odložili pisalo. Vsaka skupina je prebrala svoje tri najpomembnejše lastnosti, jaz pa sem jih napisala na tablo. Če je lastnost povedala že predhodna skupina, sem ji pripisala krogec.

Lastnost	Beleženje odgovorov	Skupno število
prijazen	•	1
pogumen	• • • •	4
odločen	• • • •	4
močan	•	1
pravičen	•	1
neustrašen	• • •	3
bojevit	•	1

Po poročanju vseh petih skupin smo dobili zapis sedmih lastnosti, od tega sta bili dve izbrani štirikrat, ena pa trikrat. Tako smo kot razred dobili tri lastnosti, ki se nam zdijo najpomembnejše pri Krpanu. V razpravi smo se pogovorili, zakaj se jim zdijo te lastnosti pomembne.

Tretje uporabljeno orodje je bilo SDL.

Naloga: Martin Krpan je posekal najlepšo lipo na dvornem vrtu in se s tem zameril cesarici. Cesarica je bila besna. Cesar ni rekel nič. Kakšna so stališča cesarice, cesarja in Martina Krpana? Naredite SDL.

Vse skupine so dobile oranžen list, na katerem je bila zapisana naloga in razpredelnica. Najprej so učenci 3 minute razmišljali, kakšna so bila stališča cesarja in naštel čim več stališč za njegovo ravnanje. Sledilo je poročanje. Nato so razmišljali, kakšna so bila stališča za ravnanje cesarice. V 3 minutah so nanizali čim več idej. Spet je sledilo poročanje. Na koncu pa so razmišljali, kakšna stališča oz. vrednote so vodile Martina Krpana. Po iztekajočih se 3 minutah je sledilo poročanje.

Nastala je tabela stališč vseh treh junakov. Učenci na Krpanovo dejanje niso gledali s svoje perspektive, temveč so na ta dogodek gledali skozi oči cesarja, nato so se vživeli v cesarico, zakaj je besna, na koncu pa so skušali razmišljati še kot Martin Krpan. Tako smo se izognili posplošenemu sojenju Krpanovega dejanja.

SDL:

Cesar	- Bal se je svoje žene, - bil je »copata«, cesarica je vedno imela glavno besedo, - lipa mu sploh ni bila všeč in si jo je tudi sam želel posekati, a se je bal odziva svoje žene, - vedel je, da je ta les super za orožje, - ni maral lipe, saj ga je spominjala na mrtvega sina, zato je bil vesel, da jo je Krpal posekal, - bil je navdušen, saj bo lahko sedaj zasadil vinograd, a tega ni hotel priznati ženi, - lipa je metala senco na dvorišče, kar cesarju ni bilo všeč, - zaradi debelega debla ni videl skozi okno spalnice, sedaj bo lahko videl, zato je bil navdušen, da lipe več ni, a je to prikrival.
Cesarica	- Lipa je bila njeno najljubše drevo na vrtu, - lipa je bila njeno rojstnodnevno darilo: stara je bila toliko kot ona, saj jo je zasadil njen oče, ko se je rodila, - lipa je cesarico spominjala na mrtvega sina, saj sta se včasih igrala na vrtu pod lipo, zato je želela spomin nanj, - cesarica je imela na tej lipi gugalnico, - cesarica je hotela imeti nadzor nad vsem dogajanjem na dvoru in jo je razjelo, da je ni nihče vprašal za dovoljenje, - cesarica je nabirala cvetove te lipe za čaj, - cesarica je bila navdušena, da zaradi debelega debla lipe ni nihče videl v spalnico, imela je zasebnost, - cesarica je verjela, da ima čaj listov te lipe zdravilno moč.
Martin Krpan	- Na Dunaj je prišel brez orodja in orožja, orodje, ki mu ga je predlagal cesar, mu ni bilo všeč, - sklepal je, da je les lipe primeren za orožje, - mislil je, da lipe nihče ne bo pogrešal, - potreboval je orodje, ki bo res močno, da bo lahko premagal Brdavsca, - lipa se je že sušila, zato je bil prepričan, da ne bo napravil škode, - vedel je, da imajo lipe magično moč, - srečal je simpatično dekle in se važil pred njo, da je zelo močan, dekle je hotelo, da izruva drevo, Krpan je to naredil, kasneje pa iz tega lesa naredil orodje.

Naslednje orodje je bilo AMI.

Orodje AMI (alternative, možnosti, izbire) pomaga učencem raziskati in najti alternativne ideje. Učenci spoznajo, da je v vsaki situaciji več možnosti in da je pomembno, da jih raziščemo, ker je lahko vnaprej manj očitna alternativa učinkovitejša kot alternativa, ki je na prvi pogled najbolj možna. Postopek AMI je poskus, da učenci usmerijo pozornost neposredno na raziskovanje vseh možnosti, ne samo očitnih (de Bono, 1986).

Naloga: Kakšne možnosti (AMI) ima Krpan, da bi obvaroval Dunaj? Naštej jih čim več.

Vse skupine so dobile rumen list, na katerem je bila zapisana naloga: Kakšne možnosti (AMI) ima Krpan, da bi obvaroval Dunaj? Naštej jih čim več. Čas je bil omejen na 3 minute. Učenci so razmišljali o alternativah, kako bi lahko Krpan obvaroval Dunaj, ne da bi se z Brdavsom spustila v boj.

AMI	- Krpan in cesar bi zaprla Brdavsca v ječo, - ponoči, ko bi šel Brdavs iz gostilne, bi se Krpan skril za hišo in ga prestrašil, - Brdavsca bi izgnali z Dunaja, - Brdavs in Krpan bi igrala igro kamen, škarje, papir; zmagovalec igre bi ostal na Dunaju, poraženec pa Dunaj zapustil, - Brdavsca bi zakopali v zemljo, - Brdavs in Krpan bi se mirno pogovorila in sklenila premirje, - Brdavs in Krpan bi postala najboljša prijatelja, ves Dunaj bi srečno živel, - Krpan bi cel dan jedel čebulo in na dvoboju pihnil vanj, Brdavs bi se tako prestrašil, da bi pobegnil, - Brdavsca bi prevarali z ukano, da je njegova mama umrla in mora na pogreb, - ugrabili bi Brdavsovo ženo in jo vzeli za talko, v zameno bi moral Brdavs obljubiti, da nikoli več ne bo napadel Dunaj, - Dunajčani bi zbrali celo vojsko in obkolili Brdavsca, ta bi od strahu pobegnil, - imeli bi volitve, koga sprejmejo za častnega občana (Brdavsca ali Krpana); poraženec pa bi moral takoj zapustiti mesto.
------------	--

Učenci so poročali o svojih alternativah, kako bi lahko Krpan premagal Brdavsca oziroma rešil Dunaj pred sovražnikom.

Prva skupina je prebrala vse odgovore, naslednje so dopolnile z rešitvami, ki jih še niso podali predhodniki. Z nalogo so se učenci naučili, da imamo v vsaki dani situaciji nešteto možnosti, kako bomo rešili problem. Ni vedno pravilna prva rešitev, ki se nam morda zdi najbolj samoumevna ali smiselna.

5 Uresničitev učnih ciljev

Pri obravnavi obeh književnega besedila smo z učenci dosegli vse zastavljene učne cilje. Cilje doživljanja, razumevanja in vrednotenja besedila, zaznavanja in presojanja mišljenja oseb in življenja v književne osebe smo dosegli z orodjem CoRT, in sicer PNZ in SDL. Učenci v 6. razredu so se vživeli v lik Mária, razumeli njegovo stisko in razloge, zakaj se je odločil za tatvino. Poleg tega, da so se vživeli v uboge, lačne otroke, ki so podlegli skušnjavi in dobili kruto kazen, pa tudi v vlogo branjevke, ki se trudi preživeti, ki skrbno opravlja svojo službo, ki se boji, da se bodo kraje ponavljale, vživeli se v vlogo stražnika, čigar naloga je, da poišče storilca kraje, da ga kaznuje ... Učenci v 7. razredu so se vživeli v lik Martina Krpana, izognili so se enostranskemu razumevanju njegove lika, ampak so spoznali njegove dobre in slabe plati ter vse nenavadnosti, povezane z njim. Z orodjem PPT so ugotovili njegove najpomembnejše lastnosti. Z orodjem AMI so našli številne alternative, kako bi lahko pomagal cesarju, ne da bi z Brdavsom fizično obračunala. Tako so v situaciji, ki ponuja na prvi pogled le eno pravilno rešitev, našli nešteto možnosti.

6 Sklep

V članku sem predstavila dva primera obravnave umetnostnega besedila z orodji CoRT, in sicer pri obravnavi v 6. in 7. razredu. V pouk književnosti vnesla orodja PNZ, SDL, PPP, AMI. Učencem sta se zdeli najbolj zanimivi PNZ in AMI. Učne ure, pri katerih so učenci z orodji CoRT razmišljali o junakih, so bile zanimive, minile so hitro, predvsem pa so prinesle nekaj novega. Všeč jim je bilo, ker je pouk temeljil na skupinskem delu, nasmejali so se rešitvam, ki so se jih domislili, ob koncu ure pa so bili navdušeni nad številom odličnih rešitev, ki so jih skupaj oblikovali.

Pouk z orodji CoRT prinaša številne prednosti. Je odlična priložnost za učitelje, da pri pouku uporabljamo sodobnejše pristope pouka književnosti, in priložnost za učence, da pri pouku razvijajo domišljijo in ustvarjalnost, divergentno, fleksibilno in fluentno razmišljanje ter generirajo nove in nenavadne rešitve. Učenci se izognejo enoznačnim obsodbam, ampak se vživijo v vlogo več različnih ljudi in skušajo razumeti okoliščine, ki so posameznika vodile v določena dejanja. Ugotovijo, da včasih prehitro sklepamo in si po svoje razlagamo neko dejanje, ne predvidimo pa vseh možnih rešitev. Učenci se z orodji naučijo osredotočeno razmišljati in so aktivno vključeni v pouk. Njihovo mnenje je slišano, počutijo se pomembne, saj s svojimi odgovori prispevajo k skupinskemu delu. Razvija se timski duh, krepijo se medsebojni odnosi. Spremeni se vloga učitelja – ta ni več predavatelj »pred tablo«, ampak moderator ure, ki mora aktivno spremljati dogajanje v razredu, se pogosteje odzivati na učence in se prilagajati dinamiki učne ure.

Viri in literatura:

de Bono, Edward, 2014: Naučite svojega otroka razmišljati. Maribor: Rotis.

de Bono, Edward, 1986: Edward De Bono's Cort Thinking: Teacher's Notes, Book 1 : Breadth. Debono Thinking Systems.

Gnamuš Tancer, Bojana, 2016: Učinki treninga tehnik razmišljanja po Edwardu de Bonu na učence v osnovni šoli: doktorska disertacija. Koper: Univerza na Primorskem: Pedagoška fakulteta. Dostopno na: <https://repositorij.upr.si/Dokument.php?id=19237&lang=slv> (5. 5. 2017).

Rular Ilc, Zora, 2004: *Pristopi k poučevanju, preverjanju in ocenjevanju*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Mulej, N., Tancer, B., 2014: De Bonova orodja razmišljanja za poučevanje razmišljanja otrok (CoRT 1 in 4) za mentorje otroškega parlamenta. *Izobraževanje in poklicna orientacija. Zbornik za mentorje/-ice in organizatorje/-ice otroških parlamentov*. Ljubljana. Zveza prijateljev mladine Slovenije. 20–23. Dostopno na: http://www.dpmozalec.si/files/2017/03/Zbornik_skupni_2014_v1.pdf (5. 5. 2017).

Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Slovenščina, 2018: Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
